Náučný chodník Pozerajme, očami i srdcom

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Banská Štiavnica
Geomorfologická jednotka:	Štiavnické vrchy
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	Chránená krajinná oblasť Štiavnické vrchy
Prístup:	bus Svätý Anton, základná škola
Východisko:	Svätý Anton, vstup do parku kaštieľa
Trasa:	Svätý Anton, v rámci centrálnej časti kaštieľskeho parku
Dĺžka, prevýšenie:	1 km, prevýšenie 50 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	9
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, lesnícke, historické

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je (okolo kaštieľa prechádza zelená turistická značka)

Rok otvorenia: 2003, 2019 obnova

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave.

Textový sprievodca: nie je

Kontakt: Múzeum vo Svätom Antone, 969 72 Svätý Anton, tel. 045 / 6913 932

Poznámka: Odporúčame návštevu Múzea vo Svätom Antone (rezervácie vstupu skupiny v čase otváracích hodín – tel. 0918 877 062).

Upozornenie: Cyklistom je vjazd do parku zakázaný.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Pozri poznámku vyššie.

Múzeum vo Svätom Antone v spolupráci so Základnou školou s materskou školou M. Hella v Štiavnických Baniach ponúka pre školské zájazdy program Svet zvierat.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Svätý Anton. Obec juhovýchodne od Banskej Štiavnice vo východnej časti Štiavnických vrchov v hlbokej doline Štiavnice, do ktorej tu ústi viacero potokov (Studenský potok, Račnov), v rokoch 1960 – 1996 zvaná **Antol**. Prvá písomná zmienka pochádza z roku 1266, kedy bol majetkom rodu Hunt-Poznanovcov, neskôr patrila hradu Čabraď, po jeho rozdelení panstvu Sitno, od 17. storočia Kohároviccom a po roku 1826 Coburgovcom. Okrem mýtnej stanice (od roku 1342) tu boli dve hutnícke zariadenia, tehelňa, tri mlyny, kameňolom, obyvatelia pracovali aj v baniach, lesoch a priemysle v Banskej Štiavnici. Známa je tunajšia výroba vyrezávaných a maľovaných betlehemov. Pamiatkami sú Kohároviccký kaštieľ (1744) a jeho park (pozri heslá nižšie), neskorobarokový rímskokatolícky kostol svätého Antona opáta (1779) a barokovo-klasicistická sýpka pri kaštieli. Medzi významných rodákov sa radí herec, divadelný režisér, scénický výtvarník a pedagóg Karol Lev Zachar (1918 – 2003).

Kaštieľ vo Svätom Antone / Múzeum vo Svätom Antone. Pôvodne barokový kaštieľ vo Svätom Antone vo svahu nad ústím Studenského potoka do Štiavnice, postavený v roku 1744 na mieste menšieho hradu, na začiatku 19. storočia klasicisticky prestavaný, s rozľahlým parkom, zvaný aj **Kohároviccký kaštieľ**. Rozsiahla štvorkrídlová trojpodlažná budova s vnútorným dvorom je úzko spätá s rodmi Koháry a Coburg. Kaštieľ so salónmi bohato zariadenými pôvodným mobiliárom, vzácnou výzdobou stien, majolikovými pecami, výtvarnými dielami i zlatým nábytkom – svadobným darom francúzskej kráľovnej Márie Antoinetty – slúži od roku 1962 ako **múzeum**, prístupné celoročne so sezónnymi otváracími hodinami a okruhmi. Popri umelecko-historickej sa tu nachádza poľovnícka expozícia s témami z kynológie, sokoliarstva, strelectva a rybárstva, doplnené diorámami zvierat žijúcich na Slovensku. Verejnosti sú k dispozícii (na prenájom) rôzne veľké podzemné spoločenské priestory – **pivnice**. V areáli kaštieľa a parku sa usporadúvajú i príležitostné výstavy a podujatia pre verejnosť, napr. začiatkom septembra Dni svätého Huberta – celoslovenské slávnosti poľovníkov a priateľov prírody. Od roku 1985 je kaštieľ i s parkom národnou kultúrnou pamiatkou.

Park kaštieľa vo Svätom Antone. Park priliehajúci od východu a juhu ku kaštieľu vo Svätom Antone v spodnej časti k severozápadu orientovaného svahu vrchu Drahy (700 m n. m.), vybudovaný v barokovom štýle pri dostavbe kaštieľa okolo roku 1750. Francúzska záhrada na terasách vytvorených v blízkosti kaštieľa s unikátnym vodným systémom a kedysi i s kvetinovou výsadbou prechádza do anglického (prírodno-krajinárskeho) parku s našimi i cudzokrajnými drevinami a lesoparku.

Zarybnené jazierka (Horné, Dolné), prepojené kaskádami a vodopádmi, napája niekoľko kilometrov dlhý náhon zo Studenského (Kolpašského) potoka s akvaduktmi. Nachádzajú sa tu aj grotta (umelo vytvorená jaskyňa), studnička s kamennými lavičkami, drevené mostíky, altánky a kaplnka sv. Huberta – patróna poľovníkov –, vysvätená v roku 1999 arcibiskupom Jánom Sokolom, a torzo kmeňa sekvojovca mamutieho (*Sequoiadendron giganteum*), zasadeného princom Filipom Coburgom pri narodení syna Leopolda v roku 1878 a vyschnutého v roku 1995 údajne po zásahu blesku (nahradil ho nový jedinec). Park je voľne prístupný počas celého roka.

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Štiavnické vrchy. Chránené územie vyhlásené v roku 1979 na takmer celom území Štiavnických vrchov s výnimkou niekoľkých ich okrajových častí. Pohorie, budované vulkanitmi a andezitovým vrcholom Sitna dosahujúce výšku 1 009 m n. m., leží na rozhraní dvoch klimatických typov a prenikajú doň od juhu teplomilné a od severu karpatské horské prvky flóry a fauny. Fytogeograficky územie patrí do obvodu predkarpatskej flóry. Severnú hranicu svojho rozšírenia tu dosahuje napr. dub cerový a javor tatársky, na výslnných lokalitách s plytkou skeletovitou pôdou rastú xerotermy, ako kostrava valeská, kavyľ vláskatý či kukučka vencová. Veľkú časť územia CHKO zaberajú lesy (65 %), ktoré sú druhovým zložením najmä v centrálnej časti vplyvom stáročnej banskej a hutníckej činnosti po totálnom odlesnení nepôvodné, tvorené smrekovými monokultúrami. Lokálne sú vo vyšších polohách bučiny s jedľou a umelo vysadzovaným smrekom a na skeletnatých pôdach lipovo-javorovo-jaseňové sutinové lesy. Na karbonátové podložie v okolí Sklených Teplíc sa viaže výskyt tisu. Zo živočíšstva sú zastúpené o. i.: orol krikľavý, myšiak hôrny, rys, mačka divá, medveď hnedý, vydra riečna, vidlochvost feniklový a ovocný, žije tu tiež vzácna modlivka zelená, roháč obyčajný a fúzač alpský. V opustených banských dielach sa vyskytuje niekoľko druhov netopierov (podkovár veľký, p. malý, netopier obyčajný…). Lokálnymi zvláštnosťami lesov sú hojné prímesi cudzokrajných drevín, súvisiace s pôsobením lesníckej katedry od roku 1807 – súčasti Baníckej a lesníckej akadémie v Banskej Štiavnici. K svojrázu územia CHKO významne prispievajú historické banské diela, a to najmä vodné nádrže – tajchy –, budované v minulých storočiach ako zdroj energie i úžitkovej vody pre banícke účely, ktoré spolu s napájacími a náhonovými jarkami a ďalšími zariadeniami tvoria unikátny vodohospodársky systém. V hraniciach CHKO leží viacero území európskeho významu (súčasti sústavy Natura 2000), z ktorých najrozsiahlejšími sú Hodrušská hornatina, Suť a Skalka.

Názvy informačných panelov

1. a) Orientačná mapa centrálnej časti parku kaštieľa vo Svätom Antone; b) Pozerajme, očami i srdcom
2. Z dejín školstva
3. Bájne Sitno
4. Pod hladinou
5. História parku
6. Okolitá fauna
7. Legenda o sv. Hubertovi
8. Unikátny vodný system
9. Príroda je chrám
10. V kráľovstve flóry

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka ani nie sú číslované.

Pozerajme, očami
i srdcom

Pozerajme, očami
i srdcom

dejin
školstva

Pod hladinou

Unikátny vodný systém
SVAHOVÉ KLESANIE NÁHORNÍ
JE V NIEKTORÝCH ÚSEKOCH
TAK NEBADANÉ, ŽE SA ZDÁ,
AKOBY VODA TIEKLA PO KOPCA
PRÁVE V TEJTO ČASTI PARKU JE
POZORUHODNÝ ČASTÝ VÝSKYT
SALAMANDRY ŠKVRNITEJ

KASTIELA

MAPY.CZ